

U J K Ö N Y V E K

Halasy-Nagy József: Az ember lelki élete. Budapest, 1943. Pantheon. 247 l.

Örvendetes az az érdeklődés, amellyel művelt közönségünk újabban a lélek kérdései felé fordult, kevésbé örvendetes azonban az a tény, hogy ez az érdeklődés ferde irányba hajlott el, s nem tudást, hanem zavaros misztikát talál komoly tudásra való vágyakozásában.

Halasy-Nagy József könyve a pszichológiai irodalom zavaros áradatában arra hivatott, hogy helyes irányt mutasson azok számára, akiknek valóban lélekből és nem divatból fakadó vágya önmaguk lelki életének megismerése. A tudós kutató finom mértéktartásával zár ki könyvéből minden olyan elemet, ami nem pszichológia, s megmutat minden olyan lelki jelenséget, amely a tárgyilagosságra törekvés kritériumával szemben is megállja a helyét: „minket — úgymond — a lelki élet úgy érdekel, amint „tudunk“ róla, ahogyan a közvetlen érzékelésben meg tudjuk ismerni.” Tudásának bősége lehetővé teszi számára, hogy a metafizika csalogató feltevéseitől éppen úgy elzárkózzék, mint a fiziológia tudományos köntöst felvett elméleteitől. Éppen ezért nem a lélekről beszél, hanem a tudatjelenségekről; azt mutatja meg az olvasó számára, ami bizonyosan nem természeti jelenség, de nem is metafizikai teória. A lélek egysége és totalitása az a gondolat, amely egész művét harmóniába fogja össze, feltárja előttünk, hogy bármilyen különbözők is azok a jelenségek, amelyeket önmagunkban tapasztalunk, mégis egyetlen

énben fonódnak össze olyan csodálatos egységgé, amely sehol sem tapasztalható a természeti világban. Nem atomokból épül fel a lelki élet, hanem állandóan ható funkciókból, amelyek mindig mások és mégis mindig ugyanannak az ének a funkciói. A könyv legszébb fejezete az, ahol ezt az egységet bemutatja, mikor a tudat fejlődésének rajzában az érzéki éniség fokán keresztül az eszes éniség fokára vezet el bennünket, s megmutatja azt, hogy ezek a fokok egyetlen valóságot jelentenek, amelynek csúcspontjára érkezve „az ember már nem elszenevedi, hanem meghódítja és alakítja a világot.” Az ember lelki élete tehát a cselekvés szolgálatában áll, amely a legprimitívebb jelenségektől egyre fokozódó dinamikus erővel tör a szellem világa felé. Ezért fejeződik be gondos vezetése az akarat pszichológiájában, ahol rámutat arra, hogy „akarat csak az erkölcsi világban van“, lelki életünk tehát nem pusztán tények egymás mellé állítása, hanem rendező szellemi célok felé való törekvés.

Előszavában azt mondja, hogy könyve a tanítás műhelyében készült. Megállapítását el kell fogadnunk nem csak azért, mert birtokában van a sokratesi donum didacticumnak, hanem azért is, mert rendkívüli stílusművészetével az érthetetlennek látszót is érthetlenné tudja tenni, s olyan könnyedén vezeti olvasóját a legnehezebb problémákon keresztül is, hogy bölcs vezetésére csak akkor ébred rá, amikor a könyv tartalmát már a magáénak érzi. Ennél többet nem kaphat olvasó a könyvtől.

BERKY IMRE